

Rudi
Šeligo

Vehikel

(ODLOMEK IZ ROMANA)

— Hej, vzklikne, zaskovika kot kakšna nočna ujeta med lastne lehti in komolce ujeti Mlinar. — Rasti mi, rasti, ljubica moja!

Čepi ob gredi paradižnikov in s tenkim, sivo rahločutnim dotikom tiplje srebrne, široke, težke liste, ki se zdaj in ob tej uri, ko je masivno avgustovsko sonce že zdavnaj proč, nič več ne pobešajo, ampak se žilasto vzpenjajo navzgor v svetlo polno luno, ki jim potem vrača dol le roso, da so potem tembolj srebrni in živi.

— Še rasti, še . . . Zrasti mi!

Med štrlečimi listi, med rogovilastimi stebli rodovitne sorte San Marzano se srebrno in hladno rosno zasvetlika podolgovati plod, obdan z rumenimi šopki koničastih čašnih listkov.

— Hej! Hej . . . ena mi zmeraj reče »hej« . . . katera je že to, katera je to bila?

Zdaj tako čepeč strmi v polno ploskev lune, mogočno obešene poševno na jugozahodni obok neba, da se še zmeraj zdi, da je v njenem središču tudi središče vsega slovenskega imperija ali kraljestva. Krožnica, ki teče okoli nje z navideznim polmerom kakšnih dvajset centimetrov, je zarisana z nekaterimi malimi zvezdami, z zvezdnim prahom in mogoče celo z malimi spiralami daljnih galaksij. Samo na točki krožnice, ki v človeškem času označuje uro osem, je velika zvezda z modrikasto svetlobo in nemara ne potuje (z luno).

— Luna . . . Katera je to? Luna! . . . Zakaj sem takšen, da ne bi nič rad! Zakaj sem kar tako, da si nič ne želim in nič takega ne potrebujem, da bi za to dal roko v ogenj in bi zgorel! Zakaj me ne popade nobena strast, da bi . . .

Kljub svojim tenkim letom je ves njegov čepeči videz odraslo starikav. Rdečkasto čelo gre globoko noter v lasišče in še na temenu so potem lasje zelo redki. Okrogla očala s tenkim kovinskim okvirjem so pomaknjena dol h koncu nosnice, da je obraz zadaj, vse, kar gre iz njega, nos, brada in uhlji, pa

štrlijo naprej in proč. Zdi se, da je vse obličje kot malomarno razmetano in nepospravljeno. Dlani so nekam nabrekle, in četudi so položene v strmi soj lune, ki pošilja na vse reči in stvari tega sveta svoj kovinski in petrolejski odblesek, so kar rdeče in zabuhle. Ampak vseeno — čeprav je torej tako, da teče po žilah težka in gosta kri — je povrhnjica videti kot pergament in nevarno ranljiva. Na sebi ima črno, kratko bluzo in srebrne zadrge na obeh gornjih in večjih spodnjih žepih. Kot da bi zaradi tega lahko bila tenka in astenična postavica kaj bolj atletska ali moška ali surova in robata. Nič.

Zgnetena, soparna vročina v mestnem avtobusu se ne vije in ne valovi. Kot v kakšni zaprti posodi, v kakšnem velikem, prosojnem sodu je nabita kot pod pritiskom dvanajstih atmosfer, da vtiska tenke obleke v kožo in to v meso in kosti. Na laseh, obrazih, umetnih trepalnicah in poliesterskih vlaknih zalušča drobne kapljice, na gosto posute in tenke, kot da bi jih nabrizgala takšna električna brizgalka z najfinejšo šobo iz Iskre, od koder se Mlinar zdaj, sredi dopoldneva, zelo presenetljivo v tem težkem avtobusu vrača gor v mesto.

Ki se gnetejo — telo ob telo ali telo ob mokre atmosfere pritiska —, si katerikrat pihnejo navzgor v nosnice in čelo, da se mogoče drobne kapljice razbežijo, razpuhtijo, razlezejo, da se potem prej posušijo, in da mogoče tudi malo nadležnih las, črne, rdeče ali kakšne pšenične barve, ta sapa prhne proč v teme ali sence. Če pa to ne gre, se kakšna ubita glava strese, zatrese in požene vnic, da se oči lahko bolj razprejo v topo zrenje.

Potem so tudi roke oprte v robove naslonjačev, in se leva ali desna — nikoli pa obe hkrati — drži za zgornjo cev, ki v te in druge namene teče pod stropom avtobusa, ki se ustavlja in trese, da se telesa nagibajo gor in dol in sem in tja.

Mlinar se z rdečo roko v črnem, iz težkega suknja krojenem sakoju drži spredaj. Najprej gleda ven v razbeljene stene, v brezvetrje mimo hitečih oken, križišč, raznobarnih panojev za veliki sejem in mogoče zelenih, rdečih, modrih in rumenih krilc. Katerikrat se mu usta napnejo v nekakšno užaljeno šobo, potem pa zapre oči, tako da lok obrvi privzdigne, počasi zamaje z glavo in mogoče zavzdihne, da zavlada po licih in ustih spet takšen val ravnodušnosti, ki vse ve in se ničemur ne čudi.

Potem spet gleda poševno k tlom, kjer je vsaj za kakšnih dvesto kvadratnih centimetrov prostora. Na robu te površine pa se že začnejo in se zmeraj bolj gnetejo in so eno zraven drugega zmeraj bolj nagosto raznovrstna, raznospolna in raznorodna stopala, obuvala, gležnji in iz njih gor kot stebri, stebrički, poganjki, bilke, noge, nogice.

Levo oko se pase na belih čevljih, na mehkih mečih — in potem drsi lepljivo, s kapljicami vlažnih atmosfer na svoji struni pogleda gor do roba krila, po desnem boku, rdečem pasu, oranžnih prsih, vratu, razrezanem s sragami, zelenih kvadrastih uhanih in z njih v školjkasti obraz nekakšne punce srednjih let, ki nič ne vidi, samo trpi v mokri vročini in se ji zrkla nemara brez njene volje ujema na mimo hiteče panoje mestnega velepo-

nosa — kot da velike črke sejma in žive barve platna pod njimi zgrabijo kot limance rjavi pogled, in šele ko je avtobus malo naprej, ko se tetiva iz zenic napne do strganja, lahko odskočijo . . . A kam? Takoj spet na nov panó, v novo past in barvo, da potem le z muko odskočijo v vodoravni smeri . . . A kam? Spet v nove črke, v novo past. Tako poskakujejo in nikoli ne drsijo sedanje oči, ki nič več ne pošiljajo svetlobe ven iz sebe, temveč jo samo sprejemajo in samo beležijo tisto reč na svetu, od katere se elektromagnetni valovi odbijajo . . .

Njeni boki pa kar in kar drhtijo s tresljaji motorjev.

In tako popelje svoj pogled od zelenila kvadratega uhana v dom nje-nega rjavega zrkla, ki pada in se bojuje v pasti tam zunaj, da je zdaj še hujše in vejice besno utripajo. Ko pa spušča in vzdiguje svoj pogled po oranžnem oprsju, rdečem pasu in celo spet po belih čevljih, se vsa odmakne bolj proč, da se sam znajde v nekakšnem pokončnem valju atmosfersko nabitega prostora ter lahko s stisnjenimi ustnicami vidi, kako se na oni strani valja gnetejo in stiskajo z rokami gor in dol in z boki ob boke ali bolj s trebuhu in prsmi naprej in močnimi ritnicami zelo varovalno nazaj.

Čeprav se avtobus ustavi, čeprav potem naloži nove potnike in čeprav udriha smogasta vročina še z večjimi atmosferami kot prej, vseeno ostaja skorajda v popolnoma pravilno izoblikovanem valju. V središču tega valja stoji sam z užaljeno našobljenimi usti, krog njega je v približno pol metra velikem polmeru zgneteni zrak valja, in na oni strani plašča se začenjajo zgnetena telesa potnikov. Zgrabi ročaj naslonjača ob sebi, da rdeče žile in koščice dlani izstopijo. Potem zgrabi še bolj, da se gosta rdeča barva roke izdajalsko razlije v aluminij ročaja in — kar je mogoče še bolj izdajalsko in povečeno in avstrijsko in táko — se divje razleze po rokavu gor v vrat, ušesa in obraz, da se v hipu iz njega pocedijo slane in trpke in sramotne kapljice.

Obenem pa se razlije in zabučí nekakšna radijska glasba po vsej zaprti vročini in telesih kot velik polip ali hobotnica, ki s svojim sluzastim telesom prekrije nebogljen plen — v valju in zunaj njega —, ki »stenja u travi« in potem še hinavsko zakoprni »lastovica, gdi si bila«, kot da je to takšen začetek konca.

Skozi mrč nasičene in zatohle svetlobe, ki nima nobenih žarkov lesketanja, temveč se samo lepi in vztraja kot kakšna sluzasta tvar in se njeno lepilo vleče gor in dol celó po plašču pokončnega valja, lahko vidi postajo, ki bo pravkar pred rjavo železno palačo trgovine . . .

. . . vidi z rdečo barvo izolacije v zrklih, v čelu, v malih možganih, kako so spredaj iz betona ulite nekakšne rože in listki, ki znenada kar zafr-fotajo kot v takšnem tesnobnem viharju, da . . .

. . . napne rdeče razgrizena usta v ravno črto moči in sile in se z vsem telesom zažene iz brezračnega valja ven v oranžno poprsje, zelene uhane in v vsa telesa zgnetena tam zadaj za njo.

Uuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu!

Ženska zatuli in potem tuli na tleh, ko popadejo za njo in po nji razna telesa, cunje, meso, atmosfere, poljščine iz mrež in s trga, tropska megavročina in se vse to preplete v takšno gomilo, ki vsa tuli in vriska in izpušča iz sebe smešne in besne besede, ki jih je zmeraj več, ko nastopi v klopčiču takšna organizacija, da jo že raznovrstne roke vlečejo ven in s tal. Mlinar malo postoji pri odprtih vratih, ravna črta v ustih se sprevrže v takšen vzvišen posmeh, porine roke v žepe, posrka glavo med ramena in izstopi. Pri vsakem poskočnem koraku špricne ven iz njega zadovoljstvo kakšne enozložnice: »Klik-klak-flik-flek-čuj-muj-hubertus!«

Velika jama na robu črnega smrekovega gozda je nasuta skoraj do vrha s smetmi in odpadki, ki jih veliki kamioni vsak dan skipajo vanjo, da se potem grmadijo v grebene, pobočja in gorske verige, na katerih se namesto skal in snega slovenskih vršacev lesketajo in bleščijo pokrovčki, steklo, sponke in druge svetle reči, ki jih človek tam v bivališčih odvrže kot nerabne v kante pred hišo ali pa na tla in za vogal, če je takšna nuja. Če je zgodnja in sončna ura, se potem vsi ti delci lesketajo v kapljicah rose, ki jim potem podarja mavrične barve kot prava mana.

V takšnem jutru, ko dan še prav nič ne siči, čepita na robu kotanje Strupi in Mlinar.

— Pusti to, reče Strupi in ga celo malo frcne po rokah. — Kaj misliš, da je to sploh kaj važno? Pač niso zadovoljni s tabo. Nisi za ta trgovski poklic. To je vse.

— Zakaj me potem samo predstavljajo in predstavljajo? Od pulta so me najprej dali v skladišče in potem od tam pometat dvorišče. Zakaj pa imam potem trgovsko šolo? reče Mlinar in binglja navzdol po steni.

— In ti misliš, da sploh kdo dela tisto, kar bi rad? . . . A? Zakaj pa bi sploh rad bil takšen, kot so odrasli gospodje in gospe? Vse, kar delajo, je narobe in jih bo še bolj teplo, kot jih. Jasno je, če hočeš tisto, kar imajo oni, da bi tudi ti rad narobe. Če te izženejo, to pomeni, da imaš veliko srečo, imaš možnost, da boš drugačen od njih, in prav to je velika šansa zate, da vsaj ne boš živel na ta avstro-kranjski svinjski način . . . Edino, kar imajo dobrega, so kakšne njihove besede ali kakšne ideologije . . . Vendar pa s tem ni nič, ker to samo plava nad njimi kot kakšen zračen kumululus visoko v stratosferi.

— Jaz se na to nič ne razumem, kar govoriš . . . Bo pa že prav, če ti tako rečeš . . . Ampak vseeno me žre vse to, ker potem mama okrog hodi in tarna, kako naj reši svojega fanta . . . In piše pisma.

Rožnat lonček iz kakšnega češkega ali celo daljnega kitajskega porcelana je na kupčku na vrhu velikega kupa v višini gozdnih tal, kjer se začejajo gozdne korenine, podrast in mah in njuna stopala v visokih čevljih in metrskih vezalkah, čeprav je poletni čas. Lonček ima rožice. Ampak ne samo to. Nima samo malih popkastih rožic okrog elipsastega zlatega okvira. Tudi znotraj okvira mora imeti kaj . . . ki na belem lipincancu z zlato uzdo jezdi pokončen kirasir z dolgo sulico, v modrikastem oklepu, kot je potem

v samih višnjevih barvah nje belo telo, labodji vrat in tunika, ki ji liki lahne sapice spiralasto ovija telo, da spodaj v travi drhti kot hrepenenje samo. Njena višnjeva roka pa se razpenja k njemu gor poševno, ki je še zmeraj pokončen in jezdi na konju naprej in naprej, kot je njeno spodnje telo težko, da sedi kot vrasla v zemljo ali to konjsko pot, da nikakor ne more gor za svojo hrepeneco in z duhom obsijano roko. In zadaj je sinje, od nočnomrzlega dežja umito nebo, ki se ostro odbija od njenih krepkih ledij in ritnic.

— Vidiš, reče Strupi.

Konzerve zvenijo in se razlegajo v različnih bleščavah, barvah in višinah. Majhno prostorninske, pokončne in priročne od raznih golažev, hašev in podobnih nadevov imajo znotraj kositrno prevleko, ki se lušči in poka kot kakšna suha zemlja. Zunaj se pokromano lesketajo. So znažne. Zunaj in znotraj. Kot da gospodinja ali samski človek konzervo prej dobro umije in jo šele potem zanese v kanto Snage! Največja med njimi je mešana marmelada Belsad z okrog tekočo fotografijo v naravnih barvah vseh sadežev, ki so potem notri zastopani. Češplje, rumene hruške, marelice, malo prezele breskve — z dečkom rdečih lic, popackanih, smejočih se ust in z Rožletovim klobukom in sračjimi peresi na vrhu, kjer je potem snažno nebo. Zvenijo!

— Slišiš, ali sploh slišiš, reče Strupi vzhičeno in fino brca z visokim čevljem, da visoko zveni. — Kristus bog! Ali ti res ne znaš drugega, kot buljiti predse in tuhtati, kaj je bilo in kaj bo! Poslušaj! Rajši poslušaj tole!

Med večjimi kosi revij, Jan, Stopov, škatel, pip, železobetonskih žic, obešalnikov, loncev, cunj, žlic, čevljev, gum, plaščev, vzmetnic, odej, desk, sodov, steklenic, stolov, miz, vreč, kant, omar so tudi drobne reči, ki vse zlepijo in homogenizirajo v plasti in vodoravne proge za arheologe. Med njimi so starostne meje in skorje, da se v plasteh posamezne reči tembolj vtiskajo ena v drugo in se stapljajo bucike, igle, podveze, gumbi, sponke, pepel, zobje, glavnički, risalni žeblički, lasnice, pepel, zapisniki, bonboni, rožmarin, pisma, vrvice, pepel, stare rože, znamkice, vabila, drobni nesaserji, pepel . . . Skladi, plasti, skladi . . . Nikoli ni na primer šivanka ali stran iz knjige sama zase med velikimi kosi ali velesmetmi. Zmeraj je homogenizirana v celotno plast sklenjenega skipanja serije skiperjev tistega letnega časa. Skladi, plasti, skladi . . . Rožmarin.

V sivo rdečkasti, kar malo pompejansko obarvani dolini med dvema masivoma skladov in plasti iz očitno starih časov je skoraj nepoškodovan hrastov naslonjač. Strupi pokončno vzravnano sedi na njem in z roko stiska k sebi tisto večno mapo skript kot kakšno žezlo ali orodje. Vseeno pa si katerikrat s kazalcem desne roke zamišljeno vrta po uhlju.

— Vidiš, reče, to je takšna zbirka človekovega doma. To je vse, kar je in tu ostane po njegovi smrti. In prav zato, ker vse to ostane po človeku, je tudi to najbolj otipljiva končnost in smrt sama.

Mlinar čepi na velikem kosu razlomljenega asfalta kot na kakšni podložniški stopnici in gleda z odprtimi usti tja gor k njegovim besedam. Potem pa skoči:

— Kaj je to, kaj je to?

Iz arheoloških plasti bivanja rastejo lesene žile tisočletnih kopriv z dratenimi stebli in z zeleno rumenimi grozdi semenskih mešičkov, ki se pobešajo navzdol kot kakšne težke vreče. Med njimi se poganja navzgor neka vitka in tenka rastlinica z malimi vijoličastimi cvetovi. Vanje se nabada vodoravno in od strani čisto noter med čašne listke čudno velika žuželka, ki ni niti čmrlj, niti osa, niti čebela, niti sršen. Trup je zelo dolg in ovalen, črno belo karirast, da je videti kot modrasova veriga. Krila so mavrična, velika in prozorno pahljačasta. Dolga je gotovo kakšnih šest centimetrov, čez krila pa mogoče še več. Spredaj iz glave ali čeljusti ji raste dolga koničasta ost, kot je to pri velikanki ribi mečarici ali pa pri lovcu reaktivcu. S to ostjo se potem zasadi iz vodoravne lege točno v središče cveta, se čez hip umakne v umirjeno štartno lego — in zdajci, kot da je nič, bliskovito izgine v neznano smer. Potem se spet v precizni vodoravni legi prikaže pred drugim cvetom, se čisto umiri, nato pa useka vanj kot kakšen projektil.

— Kot zmaj, reče Mlinar. — Ali si kaj takšnega že videl?

— Hahahahaha — a — hahahaha... Strupi se reži in v smehu vzdigne roke, da mapa nerabno zdrsne na tla k naslonjaču. — Ti hočeš, da ti pripovedujem rajši zgodbe... Dobro, dobro... Ta tvoj zmaj je izvrzek čebel... Nekoč, ko je bilo medeno leto spet — tako kot zmeraj! — zanič, ko so se čebele kar v letu med sabo grizle, ko so troti imeli taaake velike glave in ko je lišaj inflacije rasel po plodišču, je večinska množica čebel sklenila kaznovati matico in glavnega trota trotastega. Razgrizle so ju, razžrle, s kemično slino razlužile. Potem pa — ker se na svetu vse da — so vso to godljo zlepile v eno bitje in ga pognale v svet kot čebelozavra. To je. To je, ki zdaj leta po svetu in straši. Je zdaj dobro?

— Ja, to je samo zgodba...

— Tako ti hočeš. Same zgodbe in kaj je bilo in kaj bo, ker ne veš, da je to čisto nevažno. Nobena od poslednjih reči te ne zanima, ne zanima te niti smrt niti življenje, ampak samo zgodbe in čas — kaj je bilo in kaj bo... Kako, hudiča, pa naj naredim kaj iz tebe, če si tak?

— Da sem tak in da ne bo nič iz mene, sem že dostikrat slišal... v grafični šoli, v trgovski šoli, v skladišču, v pekarni... Tebi sem hotel nekaj povedati, kako je vse to bilo, pa si kot drugi... Zdaj pa grem!

— Dobro... ne bodi reva užaljena. Ne bom ti več rekel... No, povej, kako je bilo tam?

— Ja, reče Mlinar in se spusti spet na asfaltno polico, naj bo...

— Najprej, kako je bilo v grafični?

— Nič ni bilo. Zašili so me.

— Kaj si pa delal?

— Nič. Zmeraj so stali na pločniku in me drezali: skoči Mlinar, skoči čez...

— Pa?

— Zmeraj sem se najprej malo izprsil in zakašljaj. Potem pa bum! počez čez cesto, da so zavore cvilile... jaz pa naj bi šel zelo počasi naprej,

da bi se videlo, kako se nič ne bojim . . . Haha . . . res sem tako leseno šel, kot da me nič ne briga in mi je sploh vseeno, kaj bo z mano. Ampak sem se strašansko tresel . . . Potem me je neki nadutež treščil v prah in tlak . . . Ko sem prišel iz bolnice, nisem nič več takšnega počel. Najhujše je, ko vidiš pred sabo, kako se kri suši in ponika v prahu.

— Pa v šoli, kaj si delal?

— Nič. Učili smo se in takšne reči.

— Kaj pa v trgovski?

— Nič. Tam so bile punce. Imele so bonbone in so se stiskale na koncu hodnika pred zmeraj zaprtim kabinetom . . .

— Pa v pekarni? . . .

V očitno svežem kupu reči, ki še niso stisnjene v takšno plast, ki bi bila enovita, Strupi stakne nekakšno mitro. Piha vanjo, tolče z njo po kolenu, zdaj pa si jo že natika na glavo. Kot da ima pred sabo ukrivljeno ali ravno ogledalo, nagne glavo postrani in mogoče posluša.

Ker je Mlinar še zmeraj na tleh, mora videti célo stoječo postavbo pred sabo na umiti modrini neba, ki je potem za njim in zgoraj.

— V pekarni sem bil samo vajenec, tam nisem hodil v nobeno takšno šolo. Se pravi, da sem malo mešal, malo raznašal sem in tja, ven in noter razne kante in vreče.

— No, no, v pekarni bo pa že še kaj drugega. Kaj si še počel?

— Tudi sem gledal, kako kvartajo. Ampak to je bilo že davno.

— Potem si bil v skladišču. Tam si pisal material na kartice?

— Figo sem pisal! . . . Končno pa so mi odpovedali že po enem mesecu. Bilo pa je takole . . .

Strupi je izkopal nekakšen notni pult. Zdaj stoji za njim, roke in lehti ima položene na poševno ploskev, kjer so ponavadi note, in spod čela in kot pazljivo gleda tja proti Mlinarju. Hkrati pa se skrite roke tam na pultu — kamor gotovo sije sonce in vse to osvetljuje, saj je zadaj — nadrobno premikajo, kot da zapisujejo. Ali pa se samo delajo.

— Bilo je strašno soparno in zagatno popoldne. Stari Grad, ki je bil tam za najbolj težaška dela in sploh za vse, kar je bilo treba kjerkoli poprijeti, zabiti, odnesti in tako, se je brez zveze in počasno premikal in nekaj mencial tam med bencinskimi sodi. Zraven lesene ute, kjer je bila takšna pi-sarnica in kjer sem sedel na robu mize, je bil nekakšen betonski bunker, v katerem sta bili dve stranišči in tuš. Eva, čistilka, je še nekaj ropotala tam med vrati in prenašala nekakšne metle sem in tja, se včasih ustavila in kot zamišljeno gledala gor v vročino, ki je kapljala z neba. Potem je stari, ki je trkljal z malo paličico po praznih sodih, tudi gledal tja gor, kot da čaka dežja ali takšno nevihto, da bo boljše. Potem se je kremžil in odkimaval z glavo. Kapo si je pomaknil čisto nazaj, da se je na vrhu čela prikazala bela, nikoli na soncu izpostavljena koža. Potem je Eva kakšnih štirideset let glasno zavzdihnila, ušla v bunker in za sabo zaloputnila vrata kopalnice. Tako se je potem stari — ki pa je zdaj potegnil kapo skoraj čez oči — cik-cakasto, kot da zabrisuje svojo smer, pomikal sem proti uti in bunkerju,

kjer sem že slišal šumenje železnega mrzlega tuša, čeprav mi je mali črni transistor igral glasbe. Gledam skozi uto in vidim vročino, ki se suklja iz tal gor. In vidim čez čas, kako se stari s kapo čez oči splazi mimo in ga potem vzame hlad in senca bunkerja, da vrata zaloputnejo. Zmeraj bolj mi je vroče in z dlani po robu mize mi kaplja ta vročina gosta . . .

Strupi najde sicer scefiran, vendarle še zmeraj za silo uporaben predpasnik z rdečimi malimi rožicami, ki so na gosto posejane kot na kakšnem plodnem, čisto belem travniku. Čudno je samo to, kako morejo vse te rožice rasti brez vsakršnega zelenila, brez listkov in stebelca. Na glavi ima pošvedran črn klobuček s tremi češnjami. Zaviha hlačnice, zajezdi ostanke pravadne metle in z njo med nogami poskakuje okrog grma lesenih kopriv. Mlinar se premika tik za njim in mu pripoveduje tole:

— Še nekaj časa gledam skozi okno v dvoriščni tlak, v vse te goste atmosfere, otresem dlani, ugasnem radio, vidim vse vijoličasto in grem ven in od tam v bunker. Notri v kabini tuša voda ropota, tu pred vrati tuša pa je mokra klopca za oblačila. Nanjo se lepo usedem in se potim, notri pa ropota tuš. Slišim ga čisto v sebi, kajti ta stena ni do stropa, ampak se prejnaha, da se ven na ta mali hodnikce vali sopara in sprekinjasto ropotanje in sičanje napetih tuševih curkov . . .

. . . čez ta določeni čas pride ven malo moker Grad brez kape in reče in se začudi, ho, o, kaj pa ti tukaj? Rečem, nič, čakam, da bom šel pod tuš, in se tresem, da vidim vse v barvah. Rdeči in mastni Grad, ki mu kapljajo kaplje tuša ali kaj z glave noter za razmočeno srajco, se stisne v podboje, v vrata in kljuko za v tuš in z zasoplo sapo reče, poslušaj . . . poslušaj fant, zdaj to ne moreš, bodi priden in . . . pojdi v uto, greva v uto in mi odkleni, hitro moram telefonirati . . . potem bojo odšli . . . daj, naredi to zame, in potegne od nekje spet tisto lojnato kapo in jo brzinsko tišči na glavo in kot nekam dobrotljivo me hoče potrepljati po ramenih. Trmasto in prestrašeno, da se mi pod kar maje, rečem, nič, kar tam počakaj, bova potem, zdaj moram pod tuš. Reče in vzdiguje glas, če mi zdaj to ne narediš, ko je nujno, boš videl . . . Nič, rečem, zdaj moram noter, zdaj ali nikoli. Ti pojdi lepo tja in čakaj . . . Poslušaj, reče zadrto, ali veš, da si še v poizkusni dobi, a veš? A veš, da sem v svetu, a veš tudi to? A veš, da se ti lahko kaj zgodi? . . . Nič, rečem in sedim, da me obliva pot in najbolj rdeča barva in mi curlsja iz las in začutim noge v obuvalih kot šibice, kot v kakšnem kotlu prostranstva, ko so stene čevljev nekje strašno daleč, jaz vse vem, vse vem in pika . . . Ti baraba, ti huligan, ti smrkovec zeleni, ti bom že pokazal, znori stari in besno zamahne s celo roko komolčasto proti meni, pa se v zraku ustavi in se samo peni in škriplje z rumeno čeljustjo v gornjo čeljust, da vse poka, pazi se, samo pazi, ti . . . besni, se zasuče ven in trešči vrata za sabo . . .

Sonce sije, Strupi pleza na tenko smreko, ki poganja ven na robu kotanje. Zdaj je že visoko gori, da Mlinar lahko gleda gor samo s ščitom dlani na čelu, ko mu govori. Oni zgoraj pa sede na nevarno ravno vejo, povleče k sebi gor težko verigo, na katere koncu je z žico privezana zeljnata glava.

Povleče jo še bolj gor in zdaj z njo binglja sem in tja v enakomernih amplitudah pred Mlinarjevimi besedami.

— Tako ostanem sam na klopci in sem čisto preč. Ampak na misel mi ne pride, da bi šel. Sedim ali slonim ali visim — ne vem. Notri v kabini nič več ne šprica voda in to. Potem se vrata samo za las odprejo in potem še malo bolj in še malo in tam za njimi zdaj stoji za pragom mrtvo mokra po halji, s temnimi lisami mokrote in vsa rdeča gor v lase, si zavezuje pas na halji in malo gleda v delo rok, malo vame in ne vem, ali hoče ven. Potem zapenja velike ploščate gumbe od trebuha gor v vrat in spet katerikrat pogleda navzdol vame. Je rdeča in črna in počasi diha. Ko ima oči spet proč od mene, reče skoraj neslišno, vendar kot z nekakšnim skrhanim nožem na koncu, kaj, no, kaj? . . . Rečem, o vem, vse vem, in vstanem in lije iz mene, da se mi kar megli in grem po nekakšnih tleh, ki se kar lomijo in zvišajo pod mano bolj proti nji, bolj zraven k halji in rokam, ki so tam in jo zapenjujejo, in me neka čudna sila kar nese vanjo, čeprav bi zdaj rad, da me ni, da me sploh ni na svetu, in se mi zdi, da se nalahno res umika bolj noter v prostor tuša, kot da mačje čaka, kaj bo ali bi celo kaj rada, da čutim njeno soparo iz telesa in se vržem vanjo, da zgrabim še ne vso zapeto haljo tam na velikih prsih . . . Kot da je prav na to čakala. Postane vsa gibka, poskočna in živahna. S komolcem me na hitro odrine, se zareži in me trešči po obrazu, da se kar sesedem. Potem kriči, baraba, smrkovec zeleni, to je to, ti huligan pokvarjeni, opica škilasta, to bi rad . . . Vmes mlati po meni, da se mi ves svet vrtil . . .

— Zapisnik! kriči Strupi. — Kdo ga je napisal, kdo ga je podpisal? Kje je **zdaj**?

Premetava predale, buta z njimi ven in noter, da letijo ven kot kakšna sračja peresca svinčniki, radirke, flumastri, peresa. En papir, ogromen indigo. Mizo prebrne na osmojene gumijaste avtomobilske plašče, zgrabi vrtno motiko in mlati po nji, da jesenov furnir frči čedalje bolj nagosto kot takšen sneg, ki potem ves človekov vid zamegli kot kakšen bes. Ko ga nič več ni, ko je samo še ena noga, en velik vijak in ena polmetrska os s premerom 24,03 mm, se zasopel, zadihan, upehan, zadoščen ustavi, nagne glavo vnic, z motiko pobeza nekaj malega in temnega k svojim nogam in reče:

— Tukaj imaš žig! Hitro papirje sem! Udari! . . . Še . . . Huškni vanj in udarjaj, če ti rečem . . . Tudi zadaj.

.
.

Na vročem nebu žarijo mali, raztrgani cirusi kot razpaljena vata. Iz grebenov, skladov, plasti, skipastih dolin in višavja, iz posteljnih stranic, perila, modrcev in uradnih fasciklov (ki so zmeraj zelene barve) se vije ven vlažna vročina atmosfer, kot da tam notri globoko v zgodovinsko starih plasteh nekaj tli in izgoreva.

Po rdeče razpaljenih obrazih jima utripajo žile kot kladiva. Srajca je kot pomivalna cunjja, po plečih se pretakajo črne lise potu, čevlji so razmočeni, razvezani in opletajo, ko se že skoraj brezsapno zadihana in sključena opirata na nekakšni popotni palici in hodita z ene kope naskipanih skladov, čez dolgi prelaz, po poti po pobočju grebena v njegovo znožje in potem po novem pobočju, čez nov prelaz na nov vrh in tako naprej in v krožni smeri.

Z vršaca na enem grebenu lahko katerikrat vidita vodoravno položene plasti na nasprotnem grebenu. Na kakšnem sedlu lahko uzreta bolj podrobno sestavo kakšnega sklada in v njem — ko so takšni manjši koščki papirčkov, steklenih delčkov, motnih kred in kovinskih ploščic, ki so kot kakšni prakamenčki, še ne čisto združani v enovito plast, in ko val potú prekrije zenico vida z mavrico pisano — nekakšne votline v mračnimi stenami, porisanimi in popisanimi s čudnimi znamenji naše magdalenske epohe. Na primer je v eni od takšnih votlin — ki pa ni edina, saj so še Potočka zijalka, Les Eyzies, Trois Frères, Cabrerets, Niaux, Altamira in druge — na tleh rožnata in še zmeraj svetlo ponikljana podvezna sponka. Potem je malo višje gori na mračni steni z ogljem ali nečem črnim narisana prav takšna podvezna sponka. Ali pa ležita na pragu votline odvržena črka F in kembelj, ki sta potem notri na zadnji steni čisto tako zarisana, kot da sta prava. Takšnih znamenj in sploh Sikstinskih kapel je še veliko . . .

Včasih potrkata po kakšni konzervi, malo prisluhneta in gresta naprej.

Ko sonce najbolj vrhuje, zakrije jasni nébes cel oblak čudno tihih kavk, ki se podijo tam od Kokre sem.

Ko je nebo popolnoma in scela zavešeno, in kljub običajnim navadam kavk kar grozeče tiho, in se oba od dolgih poti kar opotekata, vstane tam izza kupa preluknjanih loncev, preperelih pnevmatik in ostankov polivinil kloridnih vrčev in lavorjev sama, čista in sinje lepa Polihimnija. Kot da teži vse njeno telo nekam gor in proč, je tenka in vitka in lebdi nad tlemi. Njena stopala in prsti se ne dotikajo tal, vendar pa so zelo iztegnjena navzdol, kot da se je pravkar odtrgala in že odhaja ali kot da tako neodločeno že dolgo lebdi in se vseeno hoče vsaj dotakniti teh raznovrstnih plasti in skladov pod sabo. Tako je razpeta in se tudi zdi takšnim utrujenim očem, da vsa, kar je je zgoraj, res hoče proč . . . Desnica je narahlo pomaknjena naprej, tenki, beli prsti se kot dih upogibajo navzdol, dolga, kraljevsko modra tenčica ji valovi okrog prozornega telesa, dolgi, pšenično laneni lasje narahlo valovijo v nevidnem maestralu, iz zrenja zenic ji lije ven turkizno živa svetloba fotonov, ki se v etru, ki jo obdaja nemirno, spaja z jasno, slikovito, polno in vseobsegajočo muziko. Tako se res lahko zdi kakšnim utrujenim očem, kot da jo obdaja svetleč obstret, ki lije nanjo kje od zgoraj . . .

Valovi muzike prihajajo in odhajajo. Kristalno snažni, polifono zloženi glasovi vstajajo v preprosto urejeni črti melodije spočetka lahkotno — ali vsaj zdi se tako, da je vse to takšno enostavno območje kakšne etude. Čez čas — ko je dojemanje tam znotraj že tudi malo ožarjeno od tega, kar sprejema uho in se staplja z vidom človekovim — pa se takšen prisluh, ki govori o lahkotnosti ali celo neobveznosti, sesuie in zdrsi med dvema gre-

benoma odloženih in zavrženih reči v dolino, kjer se pretaka gosta smola klorovih derivatov.

Tako se pokaže lepota — ki je isto s svetom, »vekomaj isto (pa) ostaja v istem in v sebi počiva« — na ženski način, na lahkotni način, da človeka zgrabi in mu pritegne oko. In ko ga ima, strga s sebe ta mavrična krilca in volančke, da se razodene kot groza sama in da ga prešine kozmični drget. In muzika, ki jo prepadena slišita, je tembolj strahovito in kataklizmično neskončna, ker se vije ven iz skladov, plasti in naplavin, ko človek še ni bil drugo s svetom in se ni delal, da je nad njim . . .

In res. Zdaj, ko sta tenki, za revolucije vneti Strupi in maloumno zgubljeni Mlinar sklonjena ali celo v obnemelem molku čepita zraven muzike, lahko tudi vidita mali gramofon čisto na robu polomljene komode, ki še dela, se začuda vrti in oddaja iz sebe to veličastno madrigalno muziko Jakoba Petelina-Gallusa, *Omnia vincit amor* . . .

*Omnia vincit amor
et nos cedamus amori.
Cedit amor rebus
res age, tutus eris.*

— Vidiš, reče Strupi brez sape, ali ti sploh kaj slišiš?

Z Mlinarja teče znoj in diha kot pes z iztegnjenim jezikom, njegovo grozljivo začudenje — ko nemara še nikoli ni slišal nič podobnega — je do telesnega šoka neizmerno.

.
.

— Ali ti je v trgovski šoli šlo? reče Strupi še previdno in mogoče že zaskrbljeno.

— O ja, prvo leto sem se kar učil. Najprej me je mama vsako popoldne priganjala in jokala, potem pa sem se kar nekam navadil in sem sedel vse popoldneve zraven, da sem imel samo en popravni izpit, in to blagoznanstvo, ki sem ga imel še najrajši.

Potem je mama vzela k nam eno takšno punco, ki je tudi hodila v trgovsko šolo, da je pri nas stanovala in jedla. Zato pa je potem meni pomagala naloge in me je tudi učila knjigovodstvo in blagoznanstvo. To je delala na ta dolgočasni način, da je vse tisto, kar smo v šoli tisti dan vzeli, doma še enkrat razložila, razmlela, mlela, mlela, nato sva oba skupaj od stavka do stavka ponavljala. Ona je najprej izrekla prvi stavek, potem pa jaz za njo, ali pa sva drugič ali celo tretjič skupaj vse to izgovarjala. Bilo mi je strašno zoprno, najrajši bi jo kar sunil v tista slinasta usta, ki so se tako naprezala, da bi jaz znal in to. Včasih je potem stiskala robček v tistih drobnih rokah in ga gnetala, da sem se kar bal, da bojo popokale. Potem je vse skupaj — roke in robček — tiščala tja v usta, v lica in tja proti

ušesom in se jokala od togote ali skrbi — kaj jaz vem — kako to, da si ne morem in ne morem zapomniti, kaj naj naredim. Potem je od nekakšne iznemoglosti ležala na divanu in smo ji dali mrzle vode in meliso pokapljali na tisti razmočeni robček, da je duhala in se močila po sencéh.

Šla mi je blazno na živce. Ampak čeprav sem si milijonkrat rekel, da bom napravil konec s temi bedarijami, da bom presekal in je sploh ne bom več ubogal, tega nikoli nisem mogel narediti, ampak sem topo, kot da imam odrezane noge in to, vse za njo ponavljal in sploh kot kakšna vreča delal, kar mi je ukazala.

Ko pa so prišla spričevala, se je zgodilo. Pri obeh predmetih, s katerima me je najbolj žrla, sem imel najvišjo oceno, to je dobro. Kot da bi imel poprej kakšno upanje, da se bo pokazalo, kako vse to njeno in mamino početje nič ne koristi, sem tistega lepega dne prišel domov . . . In kaj vidim? Ona, smrka smrkasta, češplja neumna, in mama sta lepo sedeli na divanu in se zadovoljno smehljali. Pobesnel sem! Ponorel! A razumeš! Najprej sem zgrabil in pometal v steno vse tiste njune vaze, vazice, kozarčke, piskre, lončke, nato pa še vse knjige, pohištvo in cunje cunjaste in vso tisto njuno zmjad . . . Potem pa sem jo skloftal, ji pulil lase in sploh, da je vse pokalo in hrstelo. A veš! Imel sem same barve v očeh. Sploh nič več nisem videl.

Sploh ne vem, kako se je vse nehalo. Ona se je kar odselila, mama je jokala in drugi dan so se začele njene poti, da so me vlekli na ne vem kakšne preglede, na test in to. Mama še zmeraj samo joka in tarna in okrog govori, kako naj me reši in te reči.

— In zdaj si ves zaskrbljen? Rekel sem ti že, da je s tabo prav to narobe, ker se žreš za stvari, zaradi katerih bi moral biti prav srečen . . . Glej! Zdaj si tako rekoč izvržek, si izobčen, in še potrdilo s testa imaš, da si manj sposoben ali kako se že temu reče. Povsod so te na hitro odpravili ali se te kako drugače znebili. Ne spadaš v ta svet, nisi njihov in pika. Koliko jih je, ki se morajo pošteno potruditi, da to dosežejo, da se odpovejo tem drobnim ugodnostim, ki jim jih daje ta malomeščanski svet, da šele potem lahko vstopijo v svet prave meditacije, območje kozmičnega stika. Tebi je to dano vnaprej, pa se mi cmeriš! Daj, no, daj!

Treplja ga po ramenih in pozorno gleda vanj, ki ne trene in je z rdečim čelom nagnjen daleč naprej, kot da še zmeraj vidi takšne vijoličaste sledove one muzike.

— Daj, spet reče in se tudi zasmeji, kot da ga hoče raztresti, zberi se! Boš videl, da je tisto drugačno boljše . . . Videl boš. Najprej bova začela pometati s to sloveno-avstrijsko zavestjo, s slovenoklerikalizmom in podobno. Vse take bova poslala v nekakšen hubertus klub, v njihovo hubertus zemljino, kamor spadajo . . . Kristus bog! Samo da zaslišim besedo hubertus, ali zagledam takšno zelenilo, ki prihaja tam iz Pratra ven ali se kadi iz »vineršnicla« gor — popenim in se mi stemni pred očmi . . . Ali se tebi ne, a? Hej, kaj ti je zdaj? . . . In veš kaj! . . . Tiste paradajze tudi pusti pri miru. To ni zate . . . Boš? A?

— Hej, kako te imam rad! reče Mlinar skoraj vznemirjen, z velikim zanosom, skoraj glasno, z napetima glasilkama, ki v tej čudni, zatohli, čutni avgustovski mesečini razlegata svoje valove kot kakšno nadnaravno bitje. Roka pa, ki je kot rdeča skodelica pod razvejanimi listi paradižnikov in nabrekli srebrenimi plodovi, vročično in kar verterjansko drhti.

— Rasti mi, pij, vsak dan te bom zalival, dajal ti bom fosfor in kalij, samo rasti mi, in nese svoj obraz k hladnemu stebelu, da listki plapolajo po rdečih licih in sencah kot kakšni srčni utripi.

Veter nočni se ne zgane. V črnih sencah črne žive meje vse globoko miruje. Listi se z gornjimi gladkimi ploskvicami lesketajo navzgor in poševno v nočno ozračje.

— Luna moja, lunica, vse je v tebi srebrno . . .

Stiska se v stebela, močno dišeče liste in vejice, jih narahlo zajema z vsemi rokami, si jih nosi v obraz, v lase, za vrat.

— Rasti, rasti moja rastlinica . . .

Pijú, pijú, se rezko glasi tam bolj spodaj v nekakšnih grapah. To je nemara kragulji mladič, mogoče sovji, mogoče skovir. Razlega se v enakomernih časovnih razmikih, v pretrganih valovih, ki se pomikajo proti zelo oddaljenim lučem mesta.

— Molči, kragulj, ti kar molči, da jih ne prestrašiš, ko zdaj v lunini noči najbolj rastejo . . . Ali vidiš, kako se lesketajo rosne kapljice? Ali vidiš?

Na nižji gredi se visoko poganja preklata fižol. Pri tleh je nepredirna goščava s temnimi, vlažnimi predori, da niti v najbolj zenitni bleščavi dneva nobena svetloba ne posije noter. Takoj za to gredo pa je še bolj težka in zveržena živa meja, iz katere štrlijo visoko gor nekakšne šiblje, bezgove veje z že skoraj črnimi jagodami in leskove veje.

Pijú, pijú, gre rezko novi val čez ves ograjeni vrt, da se za hip razobesi, šine, huščne, sikne široka črna senca peroti čez svetlo noč.

— Strašiš, temà! Jemlješ svetlobo! Hočeš mi vzeti to, kar imam. Splazi se dol v gmajno . . . Tam je tvoj dom. Ali ne vidiš tu spodaj meje, čez katero se ne sme? Ali je ne vidiš?

Zdaj se izmota izpod žametnega objema vejic in plodov, zgrabi v velikem škrlatnem valu besa in odločnosti, da vse to strašenje pokonča, nekakšno gorjačo s poti, šine z njo pod gredo in mlati z njo po mračnih hodnikih med preklami.

— Kača prekleta! Gor si hotela čez mejo, da bi pila mano z mojih plodov! . . . NE! . . . Na, na, na! Tu imaš! . . . Si obležala, a! Vsi rožički, strupene verige ti nič več ne pomagajo. Še enkrat se lahko zviješ . . . na! . . . in to je tvoj konec.

Udriha, da letijo mehki listki, vitice in grude posušene prsti po nočnem zraku. Sklonjen je dol v tla, da nemara lahko vidi učinke svojih strašnih, grčastih udarcev, ki bi zatolkli v tla še kakšne večje in mogočnejše plazilce.

Potem se za hip zravna, prisluhne, rdeče čelo in takšno plešo pomakne naprej v prežečo držo, se v hrbtu upogne kot za takšen skok zverinske

mačke, ko hkrati nepremično zapiči svoj vid v dve zelenkasti piki tam v živi meji.

— Tudi vi! ... Vsi name, a! ... So vas priklicali! ... Golazen! ... Tiger! ...

S svojo ogromno gorjačo se vrže noter v zelene, prežeče, vražje, tigra-ste, roparske, uničevalske plamenčke tam v gostem grmičju. Najprej sune naprej med obe očesi, potem pa kot s kijem trešči z vrha dol na teme med obe šilasti ušesi, da topo zaškrta.

— Ne boš! ... Ne boš! ... Tudi po tebi bo! ... Ne boš, zverina! Na, na, na! ...

... da se kijasti udarci zmeraj bolj topo slišijo, se nič ne razlegajo in nič ne donijo, samo težko se zgublajo v zmeraj bolj mehki, mokri masi mesa, da na koncu mlati že po zemlji, prepojeni s krvjo, zdrobljenimi kostmi in razdruzgano kožo strašno pobite živali.

— Tigri, kače! ... Ha! Kje ste še! ... Kje si zdaj kreljut, ki nosiš?

Opotekajoč se, zadihan in mogoče celo malo pomirjen se vrne gor na svojo gredo in sede spet k paradižnikom. Čez čas se od tam zaslišijo vzdih in nekakšno stokanje.

— Vi se me ne bojte, to ni za vas ... In ti, luña, sij, sij, da bojo pili srebrne kaplje ... Ti si dobra ... Kako to narediš, da je na vseh listih na vrhu, ki grejo gor k tebi, samo srebro, in spodaj, tam, kjer ne svetiš, sama temá? Kako to narediš? ... In vi, moji najlepši, rastite, rastite ... Zjutraj zgodaj dobite nov cuprablau — Z ...